

RECASENS, D. (1991): *Fonètica descriptiva del català (Assaig de caracterització de la pronúncia del vocalisme i consonantisme del català al segle XX)*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

RUAIX I VINYET, J. (1989): *Punts conflictius del català. Deu estudis sobre normativa lingüística*, Barcelona, Barcanova, Barcanova educació.

SEGARRA, M. (1985a): *Història de la normativa catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

SEGARRA, M. (1985b): *Història de l'ortografia catalana*, Barcelona, Empúries.

VALLVERDÚ, F. (1986): *Elocució i ortologia catalanes*, Barcelona, Jonc.

VENY, J. (1962): "Notes phonétiques sur les parler de Campos(Majorque)", *BdF*, XX, 323-340.

VENY, J. (1977): "Aproximació a l'estudi del dialecte eivissenc", *Randa*, 5, 5-41.

VENY, J. (1993): *Els parlars catalans*, Palma de Mallorca, Raixa.

NOTES

1. Amb la finalitat de simplificar la lectura del treball, a l'hora de referir-me a les obres bibliogràfiques utilitzades, faré servir els noms següents:

-*Proposta de l'Institut en referència a la Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. I Fonètica i / o a la Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. II Morfologia.*

-*Proposta de TVE en referència als Criteris lingüístics proposats pel Departament de Filologia Catalana per a les emissions de TVE a les Illes Balears*

-*Proposta Corbera en referència a la Proposició per una normativa estàndard unitària de la llengua catalana.*

-*Model en referència a la Proposta de model de llengua estàndard per a l'escola de les Illes Balears.*

-*Proposta ús en referència a La llengua catalana a Mallorca. Propostes per a l'ús públic.*

-Fabra (1918) en referència a la *Gramàtica catalana*.

-Moll (1968) en referència a la *Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears*.

2. Veny (1993:83) considera que aquesta obertura és moderna i que no té cap tipus de relació genètica amb el català del continent.

3. Cal dir, però, que es pronuncien amb vocal neutra si el primer element, quan és un mot simple, es realitza amb [ə] o si el mot compost està totalment lexicalitzat.

4. Pel que fa a la realització de *a, e, o* àtones és interessant fer referència a les observacions de Ruaix (1989:51), ja que, segons aquest autor "La regla de la neutralització de *a, e, o* àtones no és tan general com sembla a primera vista, i té unes importants excepcions. Dit d'una altra manera: la tendència històrica de la fonètica catalana oriental (*o*, pel que fa a la *o*, en central) a neutralitzar aquells sons, és frenada per uns límits. Cal estar atents a no aplicar exageradament l'analogia, ans seguir la nostra tradició lingüística".

5. L'única excepció és la vall de Sóller, que tanca sistemàticament la vocal *o* en [u]. Moll (1990:88) assenyalava que el sòllerenc té punts de semblança bastant notables amb la parla de Ciutadella, la població menorquina més propera.

6. Vegeu Segarra, (1985:292).

7. Quan en el *Model* es parla que *es/sa* són formes pròpies del llenguatge oral informal hem d'interpretar que són les formes de l'article pròpies de la llengua col·loquial.

8. En aquest cas l'Institut parla d'àmbit general perquè, a més del balear, hi ha altres dialectes, com el rossellonès i l'alguerès, que també fan servir les formes plenes davant els verbs començats en consonant.

9. Pel que fa a l'origen d'aquestes formes verbals vegeu Veny (1999:84).

10. En menorquí, en canvi, la vocal lexemàtica és *e* només a les formes rizotòniques. Quan l'accent no recau sobre l'arrel és possible que s'empren sistemàticament les variants amb *i*.

Una obra lexicogràfica d'Antoni Maria Alcover: el Vocabulari del bestiar cabrum

Guillem Alexandre Amengual i Bunyola
Catalina Canyelles i Carbonell

1. Introducció

La vida i l'obra d'Antoni Maria Alcover i Sureda (Santa Cirga, Manacor, 1862-Palma, 1932) ha estat objecte de nombrosos estudis que han incidit en aspectes molt diversos: hom n'ha destacat la seva tasca com a lingüista i dialectòleg, com a folklorista, com a lexicògraf o com a polemista. Però tal volta (i això és paradoxal) l'aspecte menys estudiat de l'obra alcoveriana sigui el lexicogràfic. Efectivament, són encara poques les investigacions sobre el treball lexicogràfic d'aquest personatge¹, més encara si es tracta d'obres anteriors al magne *Diccionari Català-Valencià-Balear*, i en aquest sentit és destacable l'edició i anàlisi de la *Mostra de diccionari mallorquí* feta per Maria Pilar Perea (vegeu Perea 2001).

L'estudi que es presenta ara vol ser, senzillament, una petita contribució al coneixement de la labor lexicogràfica d'Alcover tot rescatant de l'oblit i analitzant mínimament el *Vocabulari del bestiar cabrum*, obra publicada al volum IX del *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* (BDLC), que aparegué entre 1916 i 1917 en forma de sèrie d'articles. L'interès d'aquest recull és divers: aporta dades, d'una banda, a la lexicografia i a la lexicologia i, per l'altra, a la dialectologia, a més de recollir aspectes de cultura material i popular, creences i supersticions i fraseologia.

2. Origen i confecció del Vocabulari del bestiar cabrum

Com s'ha dit, el *Vocabulari del bestiar cabrum* aparegué al tom IX del *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* entre 1916 i 1917; concretament, n'ocupa les pàgines 178-196, 197-214, 235-248, 278-304, 305-317 i 343-349.

Els antecedents del treball cal cercar-los, com diu el mateix Alcover, en l'es-

tada que Mossèn Antoni Griera féu a Mallorca l'any 1912 amb l'objectiu de revisar els treballs lexicogràfics de l'Obra del Diccionari, i que derivà en la replega de totes les cèdules referides a *bestiar de pèl* (o *cabrum*) que hi havia aleshores a la famosa *Calaixera*, per tal de confeccionar-ne l'article corresponent (BDLC, IX, 178)². El fet és, però, que per tal d'aprofundir-lo i completar-lo més, Alcover i Griera s'adreçaren als col·laboradors del *Diccionari* tot demanant-los més dades i aportacions sobre el tema, cosa que allargà molt l'ordenació de les dades i la redacció de l'article. De fet, Alcover considerava clarament insuficient el material arreplegat, ja que la seva intenció era "porer aglapir tota quanta paraula hi hagués sobre dit bestiar" (BDLC, IX, 178), tal com havia fet amb el lèxic referit al *bestiar de llana*³, però tot i això decidí de publicar els resultats de la seva recerca al BDLC, malgrat constituir un "*vocabulari* massa reduït i poc vitenc" (BDLC, IX, 178), segons paraules de l'autor. La intenció d'Alcover és clara: volia estimular la labor de recerca i recopilació dels seus col·laboradors, bàsicament pel que fa a la recollida de fraseologia i lèxic i intentar la compleció del material lexicogràfic de què ja disposava:

"Després de pensar-hi molt, a la fi mos som decidits a donar aquest cabal lexicogràfic tal com l'hem pogut aglapir, per moure els nostres col·laboradors a cercar ben arreu tots quants de mots i frases i modismes que hi haja a llurs respectives comarques que aquí no en feim menció. Srs. Col·laboradors, qui ès confrare, que prenga candela! Recolliu tots l'indirecta i ja fer feina falta gent!" (BDLC, IX, 178-179)

Precisament, Alcover fa pública la llista dels vint-i-un col·laboradors a qui va sol·licitar ajuda en l'arreplega de material, els quals procedien de tot el domini lingüístic: Mallorca (Joan Amer i Servera, de Manacor; Mossèn Jaume Pascual, nadiu de Binissalem i vicari de Sant Llorenç des Cardassar; Mossèn Miquel Clar, de Santanyí; i l'eclesiàstic i poeta pollencí Mossèn Miquel Costa i Llobera), Menorca (l'erudit i metge Francesc Camps, del Migjorn Gran), el Rosselló (Mossèn J. Blazy, de Ribes Altes), Girona i l'Empordà (Joan de Porcioles, notari d'Amer; Joan Turrent, d'Agullana; Mossèn Jacint Costa, de Camprodon; Lluís Cases i Vinyes, de Sant Feliu de Guíxols), Lleida i l'Urgell (Josep Faus i Condomines de Guissona; Serafí Casesnoves de Sort; Ramon Arquès i Arrufat, notari de les Borges Blanques; Mossèn Ferran Esteva, vicari d'Aitona; el mestre d'escola Josep Pinyol, de Torre de l'Espanyol, a les Garrigues), Barcelona (Anfós Sans i Rossell de Vilafranca del Penedès; Mossèn Andreu Rovira, de Bagà), Tarragona (Francesc Mestre i Noé de Tortosa; Salvador Genís, de Pineda), Alacant (Rafel Cantó i Llopis, d'Alcoi) i Castelló de la Plana (Gaetà [*sic*] Huguet, de Benicàssim).

La llista ens dóna informació sobre la classe de col·laboradors d'Alcover: tenim set eclesiàstics, vuit "propietaris", un metge, un mestre d'escola i tres notaris, a més d'un col·laborador de qui no consta l'ocupació.

3. Estructura de l'obra

Per tal de fer una anàlisi del *Vocabulari del bestiar cabrum* (VBC) emprarem la distinció, ben habitual entre els estudiosos de la lexicografia, entre *macroestructura* i *microestructura*.

3.1. Macroestructura

La macroestructura d'un diccionari és "el perfil del seu inventari lexicogràfic: selecció de les entrades (o articles) i llur ordenació dins el diccionari" (Haensch 1988: 123), és a dir, la manera en què se selecciona i ordena el lèxic. Interessa, doncs, estudiar la forma i extensió, el caràcter lingüístic, la selecció del lèxic i l'ordenació dels materials arreplegats en el VBC.

Pel que fa al format i extensió del VBC, es tracta d'un total de 77 pàgines recollides en forma d'article al BDLC i mai no publicades separatament, tot i el seu valor, amb un total de 3103 entrades (incloent-hi locucions), malgrat que la immensa majoria (més del 90 % de casos) són mots derivats. Precisament per això, el VBC és un instrument excel·lent per conèixer millor les formes i la vitalitat dels sufixos emprats aleshores, molts d'ells avui pràcticament en desús.

Es tracta d'un vocabulari de caire terminològic, d'una banda, ja que recull termes especialitzats d'un àmbit concret, el món caprí i la capricultura (però no només de la cabra en sentit estricte, ja que hi inclou mots relatius a la cultura popular com creences, remeis, aprofitament de les cabres...) i lingüístic i dialectal de l'altra, perquè intenta trobar termes propis de totes les zones del nostre domini lingüístic. Sembla que no s'hi inclouen termes extrets de documentació antiga (llevat de tres casos) i que tot aquest cabal lèxic era viu i emprat en aquell moment; de tota manera, Alcover no cita cap font de procedència dels termes amb excepció de les indicacions geogràfiques.

L'ordenació dels materials es fa a partir de camps semàntics, de manera semblant a com ho faria un actual diccionari ideològic o invers. Els epígrafs són els següents:

- Castes de cabres.

A) La *cabra*, pròpiament dita.

a) Mots genèrics.

b) Mots relatius i correlatius a la procreació.

c) Noms de les cabres segons llur nissaga.

d) Noms de les cabres segons llur configuració.

e) Noms de les cabres segons el calor i casta de pel [*sic*].

f) Noms de cabres segons els punts que habiten.

g) Noms de les cabres segons llur edat.

I. En córrer el primer any.

II. En córrer els dos anys.

III. En córrer els tres anys.

IV. En córrer el tercer any [*sic*].

V. En córrer els quatre anys.

VI. En haver fet els quatre anys.

h) Mots referents a defectes, perjuis i malalties de les cabres i llurs remeis

I. Defectes, perjuis i malalties⁴.

i) Mots referents a guarda i aprofitament de les cabres.

I. El cabrer.

II. Remeis i cures.

III. Altres defectes de les cabres.

IV. Ormeigs i arreus del cabrer.

V. Feines del cabrer: ram de monyir.

VI. Les altres feines del cabrer i el ca.

VII. Signe de les cabres.

j) Vida i despulles de les cabres.

I. Vida.

II. Despulles.

A) Altres animals anomenats *cabres*.

B) Plantes que duen el nom de *cabra*.

C) Fenòmens meteorològics que duen el nom de *cabra*.

D) Estels i constel·lacions [*sic*].

E) Artefactes.

F) Altres sentits, frases i modismes referents a *cabres*.

G) Tradicions i dites populars referents a *cabres*.

H) Qualques adagis de *cabres*.

Val a dir que dins cada apartat els conceptes s'ordenen alfabèticament. Així doncs observam al VBC una doble ordenació: onomasiològica (per conceptes) i, dins ella, semasiològica (per significants, alfabètica). Tot i això, el criteri alfabètic no és seguit de manera estricta: els derivats se solen agrupar per "augmentatiu" [*sic*], "diminutius" i "col·lectius", i cada grup no rep cap ordenació alfabètica. Així per exemple, l'entrada *Banya* té com a derivats no definits (amb aquest ordre) *banyenc*, els augmentatius *banyota*, *banyarra*, *banyassa*, els diminutius *banyeta*, *banyeuca*, *banyetxa*, *banyel·la*, *banyina*, *banyineua*, els col·lectius *banyam*, *banyum*, *banyim*, *banyeria*, *banyer* (mot que apareix dos cops: un entre els col·lectius i l'altre com a entrada pròpia), i els derivats amb definició *banyetjar*, *banyetjador*, *-ra*, *banyada*, *banyadota* i *banyadeta*.

3.2. Microestructura

La microestructura és l'organització i estructuració de cada article (lematització, marques estilístiques, ampliació sintagmàtica, anotacions fonètiques, gramaticals, geogràfiques, etc.). En aquest sentit és remarcable el fet que les entrades no portin cap mena d'informació gramatical (categoria gramatical a què pertanyen, informació sobre gènere, nombre o flexió verbal), excepte aquells derivats inclosos dins els grups d'"augmentatiu", "diminutius" o "col·lectius" o bé alguns casos excepcionals i no sistemàtics: efectivament, Alcover només dona la transcripció fonètica dels mots *cabra* (fora del cos del vocabulari), *boc*, *orelluda*, *orellot* i *txerigot*. Tampoc no és usual que les entrades portin indicacions referents a la documentació del terme en sentit filològic, tot i que se suposa que la immensa majoria de termes són vius; així doncs, únicament les entrades *cabra de ventre*, *barjola*, *cabrider* i *cabrideria*⁵ donen alguna indicació de caire documental, és a dir, de datació i localització en un text escrit.

El que sí són abundants són les indicacions de caire geogràfic. Efectivament, Alcover indica ben sovint de quina part del nostre domini lingüístic procedeixen els termes, o almenys qui n'ha estat l'informador; les entrades principals (és a dir, mots simples o principals, que Alcover marca amb la majúscula inicial) gairebé sempre porten aquest tipus d'indicació⁶: així per exemple, *barballera* (Rocabruna), *barbó* (Mallorca), *barram* (J. Faus, notari de Guissona), *cabra* ("és general a tots els territoris de la llengua"), *cabrall* (Ribera del Sió i del Llobregós), *desmamar* (sense indicació geogràfica), *cabra de braguer llarg* (Santanyí), *Cabra de llet* (Aitona, Manacor, Binissalem), *Cabra lletera* (Rosselló, St. Feliu de Guixols, Aloy), *Crema* (Riera del Sió i del Llobregós), *Formatge* (Manacor), *Monyir* (Manacor), *Txerigot* (Riera del Sió i del Llobregós), *Bisa! Biseta!* (Eivissa), *Ca* (sense determinació geogràfica), *Escabot* (Riera del Sió i del Llobregós), *Escobotell* (Manacor), *Esquella* (Mallorca), *Estina! Estina!* (Mallorca), *Floc de cabres* (Llucmajor), *Flotó de cabres* (Manacor), *Pastar* (Manacor), *Picarol* (Manacor), etc.

De tota manera, val a dir que aquestes indicacions geogràfiques no són totalment exactes: mots com *ca*, *passetja* ("bassetja", "fona"), o *xeremies* apareixen sense indicació geogràfica al VBC, tot i que es tracta de mots exclusius del parlar de Mallorca (o de les Balears); el cas contrari, però, també és freqüent, és a dir, el VBC ofereix només una localització del mot tot i ser general a tot el domini lingüístic: *formatge* (localitzat a Manacor), *txerigot* (Ribera del Sió i del Llobregós), *braguer* (Ribera del Sió i del Llobregós), etc.

Les definicions no són tampoc les habituals en una obra lexicogràfica, i més aviat es tracta d'indicacions diverses, sense un criteri formal gaire clar. Vegeu les següents a tall d'exemple (1 a 5):

(1) *Mugaró*: mamella (Mallorca). Tant ho diuen de la cabra com dels altres mamífers.

(2) *Boc*: el mascle de la cabra, acabat de fer, granat, s'anomena *boc* des que

cumpleix els quatre anys (Manacor, Pollensa, Santanyí, Aitona, Ribera del Sió i del Llobregós, Agullana).

(3) *Cabra-coixa*: la que no és de llei (Tarragona)⁷.

(4) *Esmugronada*: lo mateix que una *esmuaronada*.

(5) *Caramell*: processó que fan les cabres, una darrera l'altra, cap an el seu fortí o lloc de refugi o ressingle a on el ca ni el cabrer les puguén haver. Aqueixa manera de fogir que tenen les cabres se diu *fer caramell*. Les cabres no n'han de fer en anar pel camp, sino que han de fer boldró o redol, pastura qui pastura, arreu, sensa fer roïssos ni llobades (Manacor).

4. Sobre el lèxic del VBC: comparació amb el DCVB

La comparació del VBC amb el DCVB aporta a l'investigador algunes sorpreses ben remarcables, ja que no hi ha una correspondència biunívoca entre les entrades d'aquestes dues obres. Efectivament, moltes entrades del DCVB no apareixen al VBC, cosa que indica que aquests mots són fruit d'una arplega posterior. El que és més sorprenent, però, és que trobam una munió de mots que són presents al VBC però no al DCVB. Les raons d'aquests rebuig no semblen clares: potser l'article *cabra* del DCVB era ja excessivament extens? Potser consideraren els redactors d'aquesta obra que aquests mots eren excessivament tècnics o dialectals? Fer una hipòtesi més o menys plausible ens resulta difícil, ja que no hi copsam un criteri clar que expliqui el fet esmentat.

Finalment, un altre aspecte interessant són les diferències entre algunes entrades del VBC i el DCVB: de vegades ens trobam amb definicions o explicacions contradictòries o clarament divergents. Això indica, segurament, que Alcover i Moll reberen més informació sobre aquest lèxic posteriorment a la publicació del VBC, i per tant pogueren completar, modificar o corregir les definicions i comentaris sobre aquests mots.

Per exemplificar el que acabam de dir, hem fet un buidat de quatre apartats del VBC i n'hem comparat les entrades amb el DCVB. Els resultats són els següents (els epígrafs en cursiva corresponen al VBC; l'asterisc indica que hi ha alguna diferència de contingut entre les entrades d'ambdues obres):

a) *Nom de les cabres segons la calor* [sic, per *color*] i *casta de pel*

a.1) Entrades presents en ambdues obres: **blava*, **clapada*, **platxada*, **florejada*, **pigona*, *virada*, *clapada*, *faixada*.

a.2) Entrades exclusives del DCVB: *sardina*, *sora*, *pigada*, *gatada*, *llostonada*, *sabinarda*, *serrinegra*, *sarrinegra*, *sarriblava*, *collalba*, *estelada* (el VBC inclou *estrela* amb un significat semblant), *clenxada*, *ullerada*, *capina*, *caranegra*, *sellarda* (el VBC inclou *seiarda*), *ruisca*, *palometa* (*paloma* al VBC), *culnegra*.

a.3) Entrades exclusives del VBC: *allistonada*, *blanca*, *bragada*, *bruna*, *cara de tigre*, *carbonera*, *cardosa*, *cernegra*, *favada*, *garsa*, *llubina*, *estrela* (*estelada* al DCVB), *morro-pigat*, *moreneta*, *muesa*, *negra*, *paloma* (*palometa* al DCVB), *pel d'oronell*, *peluda*, *perdigona*, *pia*, *pigallada*, *pigarda*, *pigona*, *pinta*, *rasca*, *roia*, *roja*, *rotja*, *rossa*, *vermella*, *virada*.

b) *Noms de les cabres segons llur configuració*

Cal tenir en compte que l'apartat del VBC és més ampli i extens que el del DCVB, ja que aquesta darrera obra només considera les classes de cabres referides a les *banyes*, mentre que el seu precedent inclou altres característiques de les cabres.

b.1) Entrades presents en ambdues obres: *motxa*, *sulla* (*solla* al VBC), *ballestera*, *copada*, *crestonera*.

b.2) Entrades exclusives del DCVB: *curra*, *banyeguda*, *candelera*, *banya-rutllada*, *crestonenca*, *banialta*, *banibaixa*, *catxa*, *banicatxa*.

b.3) Entrades exclusives del VBC: *banya-catxa*, *banyuda*, *garavita*, *mutxa*, *orelluda*, *solla* (*sulla* al DCVB).

c) *Mots relatiu i correlatiu a la procreació*

L'advertència que hem fet en l'apartat anterior també és aplicable en aquest cas: el VBC arplega altres mots referits a la procreació d'aquesta espècie, mentre que el DCVB només considera alguns noms de les cabres segons les seves *condicions sexuals i de cria*.

c.1) Entrades presents en ambdues obres: *cabraboc*, *bassiva*, *xorca*.

c.2) Entrades exclusives del DCVB: *encabridada*, *bessera*, *putana*, *tardana*, *primerenca*.

c.3) Entrades exclusives del VBC: *aixorca* (DCVB *xorca*), *buida*, *de cria*, *de llet*, *de ventre*, *forra*, *grossa*, *menera*, *parella*, *parella de dos*, *plena*, *prenys*, *tendrera*, *vassiva* (DCVB *bassiva*).

d) *Noms de les cabres segons llur nissaga*

d.1) Entrades presents en ambdues obres: **maltesa*, *algerina*, **murciana*.

d.2) Entrades exclusives del DCVB: no n'hi ha cap.

d.3) Entrades exclusives del VBC: *africana*, *alicantina*, *bordalesa*, *cerdana*, *ervissenca*, *extremenya*, *filipina*, *francesa*, *gabatxa*, *granadina*, *guilleira*, *mallorquina*, *marroquina*, *moruna*, *d'Oriola*, *suïssa*, *valenciana*.

Quant a les diferències entre definicions, són paradigmàtics els casos següents:

(1) *murciana* (DCVB); "casta de cabra d'orelles petites, molt lletera (Massalcoreig)".

(1a) *murciana* (VBC): "procedent de Múrcia; roja, més grossa que la *filipina*, d'orelles ben grosses, molt lletera (Alcoy, Tortosa, Ribera del Sió i del Llobregós, Amer, Pineda, Sant Feliu de Guíxols, Torre de l'Espanyol)."

(2) *blava* (DCVB): "la de color grisenc (Gandesa)."

(2a) *blava* (VBC): "de pel blavenc (Alcoy)."

En definitiva, hom pot observar la manca de correspondència exacta entre les dues obres comparades. Seria bo, a parer nostre, que de cara a una ampliació o nova edició del DCVB fos tengut en compte aquest cabal lèxic gairebé inèdit.

5. Aspectes morfològics d'interès

Una característica ben remarcable del VBC és l'enorme quantitat de sufixos que hi apareixen. Cal dir que Alcover, com hem dit abans, hi inclou una munió de mots derivats, "augmentatius", "diminutius", "col·lectius" i d'altres diversos sense especificar. Diverses raons fan destacable aquest fenomen: en primer lloc, perquè ofereix als investigadors de la nostra morfologia un gran corpus de sufixos amb el seu significat, molts avui pràcticament oblidats; a més, però, permet copsar els límits de les regles de formació de paraules (que, cal dir-ho, Alcover estira fins a límits inimaginables⁸). Vet aquí la llista dels principals sufixos que hi hem trobat (no exhaustivament; n'indicam sempre la forma masculina):

- Augmentatius: -ango, -arro, -às, -arro, -ot.
- Diminutius: -ei, -el·lo, -engo, -et, -etxo, -eu, -í, -ineu, -ingo, -oi.
- Col·lectius: -ada, -am, -er, -eria, -im, -um.
- Causatius: en- -ar.
- Altres: -ada ("feta pròpia de ..."), -ador i -or ("afectat de ..."), -etjar ("fer de ...", "afartar algú parlant de ..."), -enc ("pertanyent a ..."), -er ("ofici que empra ...", "ofici que fa ...").

6. Fraseologia, dites i refranys

Sense ser tan complet com en altres aspectes, el VBC recull també certa informació fraseològica i paremiològica ben útil. Les locucions que hi apareixen són les següents: *Esser om una cabra*, *Esser una cabra*, *Esser una cabra saltadora* i *Ser un (o una) boc*.

Quant als refranys i dites, més aviat escassos, hem de dir que una d'aquestes mostres paremiològiques no és present al DCVB: es tracta de *La cabra avesada a saltar, fa de mal desvesar*. La resta de dites sí que apareixen en aquella obra magna lexicogràfica, la qual conté moltíssims més refranys i dites que l'obra que aquí comentam.

7. Cultura popular i etnologia

El VBC és també ben ple de referències a la cultura popular i a l'etnologia del nostre poble, no només sota els epígrafs *Mots referents a defectes, perjuis i malalties de les cabres i llurs remeis*, *Mots referents a guarda i aprofitament de les cabres*, *Vida i despulles de les cabres*, *Tradicions i dites populars referents a cabres* i *Qualques adagis de cabres*, sinó en totes les seccions del treball. En aquest sentit, és especialment interessant l'apartat dedicat a les malalties d'aquests animals, ja que s'hi palesa la pervivència de supersticions força antigues. Així per exemple:

(1) *Fissada*: que té una mamella *sema*, seca per haver-hi mamat una serp o un calàpet (Tortosa). A moltes regions catalanes hi ha aqueixa creencia errònia.

(2) *Mamada de serp*, (2a) *Mamada de calàpet*, (2b) *Mamada de mustela o de rata* [amplien la informació sobre la creença exposada a (1)].

(3) *Oli amb vinagre* per curar el *mal de braguer* o la *mamada de serp* o *calàpot*. Han de rentar el braguer d'oli mesclat amb vinagre. Com aqueix mal los pervé del mamar o del monyir, si la propia cria mama la cabra, el mal se'n sol anar; si li lleven les cries, clares vegades s'adoba (Santanyí).

També té força interès el lèxic relacionat amb la indumentària del cabrer: *anti-pares*, *barjola*, *bossot*, *bronzó*, *corretjades*, *cuixals*, *flauta*, *fobiol* (amb la variant *fraviol*), *gallato*, *pellença*, *pessetja*, *sarró*, *taleca*, *traves*, *varques*, *xeremies*.

8. Conclusions

Com hem vist, el VBC és una obra primerenca d'Alcover, en la qual trobam algunes errades, contradiccions i mancances. Però per damunt de tot això hem de considerar aquest treball com una font encara ben útil per a l'estudi del lèxic i dels aspectes culturals referent a aquest tema, a més de proporcionar informació ben valuosa sobre dialectologia i morfologia i lexicologia. D'altra banda, ens aporta dades sobre la gènesi del DCVB i sobre la metodologia que utilitzava Alcover per a dur endavant la seva tasca ingent.

9. Annex: entrades del VBC que apareixen localitzades a Manacor

a) Mots registrats només a Manacor

<i>Entrada</i>	<i>Epígraf VBC</i>
<i>muntanyera o selvatge</i>	A) f) <i>Nom segons els punts que habiten</i>
<i>afollada</i>	A) h) <i>I. Defectes i perjudicis</i>
<i>clovella de mata-poll</i>	A) i) <i>I. Guarda i aprofitament: remeis</i>
<i>brou d'olives</i>	A) i) <i>II. Guarda i aprofitament: remeis</i>
<i>escorxa de pi</i>	A) i) <i>II. Guarda i aprofitament: remeis</i>
<i>oli amb sal</i>	A) i) <i>II. Guarda i aprofitament: remeis</i>
<i>escorxa de pi</i>	A) i) <i>II. Guarda i aprofitament: remeis</i>
<i>caramell</i>	A) i) <i>III. Guarda i aprofitament: altres defectes</i>
<i>cuixals</i>	A) i) <i>IV. Guarda i aprofitament: ormeig</i>
<i>varques</i>	A) i) <i>IV. Guarda i aprofitament: ormeig</i>
<i>cabrestrell</i>	A) i) <i>IV. Guarda i aprofitament: ormeig</i>
<i>taleca</i>	A) i) <i>IV. Guarda i aprofitament: ormeig</i>
<i>monyir</i>	A) i) <i>V. Guarda i aprofitament: monyir</i>
<i>ferrada</i>	A) i) <i>V. Guarda i aprofitament: monyir</i>
<i>donar sa volta a ses cabres</i>	A) i) <i>V. Guarda i aprofitament: monyir</i>
<i>prés</i>	A) i) <i>V. Guarda i aprofitament: monyir</i>
<i>formatge</i>	A) i) <i>V. Guarda i aprofitament: monyir</i>
<i>cabra de llet</i>	A) i) <i>V. Guarda i aprofitament: monyir</i>
<i>traginar aigo</i>	A) i) <i>VI. Guarda i aprofitament: altres feines</i>
<i>pastar</i>	A) i) <i>VI. Guarda i aprofitament: altres feines</i>

<i>picarol</i>	A) i) VI. <i>Guarda i aprofitament: altres feines</i>
<i>flotó de cabres</i>	A) i) VI. <i>Guarda i aprofitament: altres feines</i>
<i>agafada</i>	A) i) VI. <i>Guarda i aprofitament: altres feines</i>
<i>forats</i>	A) i) VI. <i>Guarda i aprofitament: altres feines</i>
<i>canyissar</i>	A) i) VI. <i>Guarda i aprofitament: altres feines</i>
<i>tirada de pastuar</i>	A) i) VI. <i>Guarda i aprofitament: altres feines</i>
<i>escabotell</i>	A) i) VI. <i>Guarda i aprofitament: altres feines</i>
<i>escapsada</i>	A) i) VII. <i>Guarda i aprofitament: signes</i>
<i>fe</i>	A) i) VII. <i>Guarda i aprofitament: signes</i>
<i>oreneta</i>	A) i) VII. <i>Guarda i aprofitament: signes</i>
<i>osca</i>	A) i) VII. <i>Guarda i aprofitament: signes</i>
<i>guinxa</i>	A) i) VII. <i>Guarda i aprofitament: signes</i>
<i>Vel-ladora</i>	A) j) I. <i>Vida i despulles</i>
<i>fortí</i>	A) j) I. <i>Vida i despulles</i>
<i>fort</i>	A) j) I. <i>Vida i despulles</i>
<i>carda</i>	A) j) I. <i>Vida i despulles</i>

b) Mots localitzats a Manacor i a altres indrets

Entrada	Localització	Epígraf VBC
<i>crestat</i>	<i>San Feliu de Guíxols</i>	A) b) <i>Mots relatiu i correlatiu</i>
<i>casolana</i>	<i>Rocabruna</i>	A) f) <i>Noms segons els punts que habiten</i>
<i>caps veis(vells)</i>	<i>Mallorca</i>	A) f) <i>Noms segons els punts que habiten</i>
<i>llubina</i>	<i>Santanyí</i>	A) e) <i>Noms segons el color i casta de pell</i>
<i>alicantina</i>	<i>Binissalem</i>	A) c) <i>Noms segons llur nissaga</i>
<i>algerina</i>	<i>Santanyí</i>	A) c) <i>Noms segons llur nissaga</i>
<i>boc</i>	<i>Pollença, Santanyí, Aitona, Ribera del Sió</i>	A) g) <i>VII Noms segons l'edat.</i>
<i>tercenca</i>	<i>Pollença, Santanyí, Tortosa</i>	A) g) <i>IV Noms segons l'edat.</i>

Bibliografia

COLON, Germà & Amadeu-J. SOBERANAS (1985): *Panorama de la lexicografia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

HAENSCH, Günther (1988): "Cop d'ull sobre uns quants diccionaris castellà-català", dins *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, XVI. Barcelona: Publicacions de l'abadia de Montserrat.

JULIÀ I MUNNÉ, Joan (2000): *L'inici de la lingüística catalana. Bernard Schädel, Mn. Antoni Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans. Una aproximació epistolar*. Barcelona: Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

LLULL MARTÍ, Antoni (1987): *El lèxic de Mossèn Alcover*. Manacor: Patronat de l'Escola Municipal de Mallorca.

PEREA, Maria Pilar (2001): "Presentació", dins Antoni Maria ALCOVER: *Mostra de diccionari mallorquí*. Palma / Barcelona: Departament de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes Balears / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

RICO, Albert & Joan SOLÀ (1995): *Gramàtica i lexicografia catalanes: síntesi històrica*. València: Universitat de València.

Notes

1 Vegeu, per exemple, Colon & Soberanas 1985, Julià i Munné 2000, Lluïl Martí 1987, Rico & Solà i 1995 i Perea 2001.

2 Les referències al Bolletí del Diccionari de la llengua Catalana, citat a partir d'ara com BDLC, s'han de llegir així: les xifres en nombres romans indiquen el volum, i les aràbigues les pàgines. Respectam escrupolosament la grafia original.

3 Recollit i publicat primerament al tom VII del BDLC, pàgines 54-59, 154-162, 169-191, i després, evidentment, al Diccionari Català-Valencià-Balear.

4 L'estructura d'aquest paràgraf no és correcta. Tal com diu Alcover en una nota a peu de pàgina (BDLC, IX, 305): "An el BOLLETÍ passat el compaginador, sense que nosaltres ens n'adonàssem, descarbutà l'article Defectes, perjuis i malalties, aficant-mos-n'hi un altre: Mots referits a guarda i aprofitament de les cabres (planes 283-5); i, acabat aqueix amb el mot rabadanetjar, hi encivella l'acabatall de l'anterior desde el mot secada fins a Voltors, i llavò acabà amb l'article Remeis i cures. Darrer aqueix havia d'anar l'article Mots referits a guarda i aprofitament de les cabres. Teniu-ho en compte."

5 Així per exemple, aquests dos mots es troben localitzats als Bans de 1372 a 1378, foli 10 g. i 62 de l'Arxiu Municipal de Barcelona.

6 Consignam en un annex les entrades del VBC que es troben localitzades a Manacor: creiem que servirà per fer veure la problemàtica d'aquests indicatius geogràfics.

7 Però aquesta entrada apareix posteriorment en parlar d'"Altres sentits, frases i modismes referents a cabres" amb el significat de "no complir lo promès, faltar a la paraula (Mallorca)".

8 Per exemple, vegeu el mot mamellonetjador.